

A Szlovák Írószövetség díjai. Mint minden évben, 1973-ban is megjutalmazta a Szlovák Írószövetség a legjobb irodalmi teljesítményeket. Az elmúlt év decemberének utolsó napjaiban adta át a díjakat Pozsonyban Andrej Plávka, a Szlovák Írószövetség elnöke. A verseskönyvek kategóriájában Milan Lajčiak *Úskalie* (Sziklaszirt) című kötete kapta a kitüntetést. A prózai művek közül Ivan Habaj fiatal novellistának *V tieni moruše* (Az eperfa árnyékában) című kötetét — a Tiszatáj 1973. évi 9. számában röviden ismertettük — tartották díjazásra érdemesnek. A drámaírók közül Ján Solovič, a Szlovák Írószövetség főtítkára kapta meg a legjobb teljesítményért járó díjat, az elméleti-kritikai irodalom kategóriájában pedig Vincent Šabík tanulmánykötetét minősítették 1973 legkiemelkedőbb művének, a gyermek- és ifjúsági irodalom alkotói közül modern meséiért Krista Bendová kapott díjat.

KISS GY. CSABA

Jugoszlávia

Folyóiratok. A jugoszláv irodalmi élet egyszerre igen sok fórumon zajlik, minden köztársaságnak több irodalmi folyóirata és kulturális hetilapja van, erősen lokális színezettel. Ez egyrészt azt jelenti, hogy például Szarajevó irodalmi lapjai elsősorban a bosnyák íróknak adnak teret, másrészt egy-egy irodalmi csoportosulás az egyes köztársaságokon belül is létrehozhat lapot, más irodalmi csoportosulásokkal vitatkozva. Az egész jugoszláv kultúrára és a világirodalomra elsősorban Belgrádban és Zágrábban tekintenek ki, valamint Újvidéken a *Hidban*, amelyet nem kell bemutatni a magyar olvasónak.

A magyar folyóiratoktól eltérően szerkesztett folyóiratok közül két nagy múltú és jelentős lapot emelnék ki, a Belgrádban megjelenő *Delo* és a Zágrábban kiadott *Forum* ugyanis számunkra is izgalmas cikkeket és irodalmi alkotásokat közöl.

A *Delo* nem tekinthető kifejezetten irodalmi folyóiratnak, bár a tanulmányok többsége elsősorban az irodalommal foglalkozik. Rendszeresen közölnek tanulmányokat a szerb költészetéről, sőt, az egyik 1973-as számban kizárólag verselemzéssel foglalkoztak, többek között Miljković és Nastasijević egy-egy versét elemezték, akik már a szerb költészet klasszikusai közé tartoznak. Az „Egy vers — egy kritika” rovat más számokban is szerepel, és nemcsak a szintén klasszikus Rastko Petrović, Djura Jakšić vagy az élők közül Vasko Popa verseit tárgyalták, de Cvetajeva is szerepelt a rovatban, ami nem kivétel, hanem a *Delo* szerkesztőinek világirodalmi érdeklődésére utal. A *Delo* ugyanis — a *Forumhoz* hasonlóan — állandóan közöl új fordításokat, például Majakovszkij és Blok verseit. A verselemzés ugyan irodalmias műfaj, a *Delo* azonban az irodalmat számunkra szokatlan szempontból kezeli.

1973-ban külön számok foglalkoztak a hermeneutikával és a japán művészettel. A művészet és a szemiotika kérdései állandóan a *Delo* érdeklődésének középpontjában állnak, voltaképpen a strukturalizmus körében mozog majdnem minden cikk. 1972-ben több szám foglalkozott a modern mítosz kutatással, és túlzás nélkül állítható, hogy a *Delo* háziszervezői közé tartozik többek között Lévi-Strauss és Heidegger. A *Delo* kifejezetten elméleti folyóirat, amelynek az adja önálló arculatát, hogy igen gyorsan reagál az új kutatási eredményekre. Ez bizonyos eklekticizmust eredményez, az egyes cikkek színvonala erősen ingadozó, elég sok a magyar tanulmányok jelentős részére is jellemző művelt csevegés, amely nem vezet sehová, mivel azonban ezek a csevegések is a tisztázatlan kérdéseket érintik, mindenképpen további gondolkodásra és kutatásra ösztönöznek. A *Delo* egy-egy száma modern esztétikai

szöveggyűjteményre emlékeztet, és elolvasva az az érzésünk, hogy valóban részesei vagyunk az esztétikum helyét és szerepét tárgyaló nézetek összecsapásának, tágabb értelemben pedig a művészetek mai forrongásának.

A Horvát Tudományos Akadémia folyóiratára, a *Forumra* ugyancsak jellemző ez az eklekticizmus. Ezt szintén nem pejoratív értelemben mondhatjuk, hiszen olyan műfajokról van szó, amelyek a magyar folyóiratokból csaknem teljesen hiányoznak. Hiányoznak nálunk az útleírások (1973-ban a *Forum*ban Kaliforniáról, New Yorkról és Andalúziáról olvashattunk szubjektív megjegyzéseket), hiányoznak nálunk a ki-nyomatott tv-játékok és a memoárok. A *Forum* profiljába tartozik mindaz, ami nálunk az Új Írás, az Irodalomtörténeti Közlemények és a Nagyvilág feladata. Ennek megfelelően Kavafisz, Pessoa, Trakl, Dupin és Paul Celan verseit olvashattuk a múlt évben horvát fordításban, tanulmányok foglalkoztak Musil és Cocteau életművével, idén Rilke-fordítások jelennek meg a folyóirat hasábjain. Ez már azt is jelzi, hogy a *Forum* a világirodalmat egységben látja, tehát nem korlátozza figyelmét kizárólag a kortársi irodalom fordítására. Ez valóban így van, tavaly jelent meg Euripidész Hekuba című drámájának horvát fordítása, idén jelenik meg Szofoklész Ódiposz Kolonoszban című műve és egy részlet Chaucer Canterbury meséiből. Ha ehhez hozzávesszük, hogy a *Forum*ban helyet kapott például egy tanulmány a Szigeti veszedelem feltételezett horvát forrásairól is, talán érzékelhető a folyóirat világ-irodalmi érdeklődésének széles spektruma.

Mindemellett azonban a *Forum* elsősorban a horvát irodalom fóruma. Minden számban szerepel egy-egy költő húsz-huszonöt verssel, és félkötetnyi versből már megbízható kép alakul ki a fiatal költők arculatáról. Ez véleményem szerint szerencsésebb megoldás, mint a nálunk szokásos szerkesztői elv, amely a versekre jutó helyet túl sok költő között osztja szét. Minden számban olvasható egy-két új horvát novella, időnként pedig forrásértékű közlemények jelennek meg a régi horvát irodalmi alkotásokról. A *Forum* tehát a horvát irodalmat is a maga egészében tárgyalja, legyen szó akár a kétszáz évvel ezelőtt írott muraközi daloskönyvről, vagy éppen a század elején élt Ivo Vojnović drámáiról, a Dubrovnikai Trilógiáról.

Hogy ez a szerkesztési elv időnként mennyire hasznos, azt a *Forum* fennállásának egyik legnagyobb szenzációja is bizonyítja. 1972-ben kezdték közölni Krleža naplórészleteit, és 1973 derekáig minden számban ezek a naplórészletek szerepeltek a legnagyobb súllyal. Krleža századunk tizes éveiben kezdte írni a naplóját, a megjelent részek legutolsó dátuma 1969, kiderült tehát, hogy Krleža hatalmas életművén kívül titokban írt egy másik életművet is, a naplóját, amely legalább olyan jelentős irodalmi alkotás, mint drámái, regényei és esszéi együttvéve. A *Kritikában*, *Kortársban* és a *Tiszatájban* olvashattunk néhány magyar vonatkozású részletet ebből az elképesztően gazdag alkotásból, valódi jelentőségével azonban csak akkor lehetünk tisztában, ha a napló teljes egészében megjelenik. Így, töredékesen ismert formájában is megállapítható róla, hogy a század irodalmának kiemelkedő műve.

Krleža naplója nemcsak közép-európai méretekben hatalmas mű. A huszadik század európai irodalmának legmagasabb szintjén áll mind gondolati erejét, mind szenvedélyességét illetően. Krleža az összes európai nyelv és kultúra ismeretében a történelem minden kérdésére válaszol a maga fékezhetetlen modorában. Naplójában minden műfaj fellelhető. Esszéisztikus tünődések, a mindennapok jelenségeinek leírásai, tökéletesen megformált novellák, történetfilozófiai értekezések, lírai emlékeződések váltogatják egymást a keleti és nyugati sajtó és rádió megállapításaihoz fűzött szarkasztikus, gyilkos humorú megjegyzésekkel és a naplóba is belopódzó verssorokkal. Krleža egységben látja az egész mai világot, és a történelmet megszakítatlan folyamatosságában szemléli. Egy-egy vonással tökéletesen megformált alakok bontakoznak ki a naplóban, reneszánsz gazdagságú hatalmas pannót alkotva.

Az elmúlt két év *Forum*-számaiban megjelent Krleža-naplót olvasva szembeötlő igazán, mennyi érték van számunkra a környező országok irodalmában. Bár Magyarországon van a legnagyobb Krleža-kultusz Jugoszlávián kívül, fordítási-irodalmunknak még mindig igen nagy az adóssága.

SPIRÓ GYÖRGY